

خدا در ادبیات منظوم کودک

(گروه سنی الف)

میرزا متاجی امیررود

سرشناسه	متاجم بررود، میترا، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	۱- در بیات نظوم کودک (گروه سنی الف) / میترا متاجی امیررود؛ ویرا ار یوس اسحق نیموری.
مشخصات نشر	نوشهر: ناسنگ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۰۰ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۰ س.م.
شابک	978-600-8428-67-1
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: تعلیمات دینی اسلامی برای کودکان
موضوع	: Islamic religious education of children
موضوع	: تعلیمات دینی -- شعر -- خدا -- ادبیات کودکان -- بوجان
موضوع	: Religious education -- Poetry -- God -- Juvenile literature
شناسه افزوده	: اسحق نیموری، یوسف، ۱۳۴۹ -، ویراستار
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۶ خ ۴/م ۲/۴ BP253
رده‌بندی دبویی	: ۲۹۷/۶۴۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۹۶۸۱۷۵

خدا در ادبیات منظوم کودک گروه سنی الف)

میترا متاجی ا.ا.ر

صفحه را: گر ، تولد انتشارات ناسنگ

ویراستار: یوسف اسحق نیموری

چاپ اول: زمستان ۱۳۷۷

طراح جلد: رضا جباری

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

ISBN: 978-600-8428-67-1

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۸-۶۷-۱

همراه جهت مشاوره: ۰۹۱۱۳۹۵۴۶۱۵

تلفکس: ۰۱۱-۵۲۱۴۴۳۶۲

پست الکترونیکی: nashr.nasang@hotmail.com

دفتر انتشارات: نوشهر، خ شهید عمادالدین کریمی، خ گلزار، خ شاهد، پلاک ۲۷

فهرست مطالب

آغاز سخن	۹
----------	---

فصل اول: مبانی نظری

شعر آیینی	۱۶
تعریف شعر آیینی	۱۶
اهمیت شعر آیینی	۱۷
تقسیم‌بندی شعر آیینی	۲۰
قالب و محتوای شعر آیینی	۲۲
سیر تاریخی اشعار آیینی	۲۵
ادبیات کودک	۲۹
تعریف ادبیات کودک	۲۹
اهمیت و ضرورت ادبیات کودک	۲۹
اهداف ادبیات کودک	۳۱
گروه‌های سنی مختلف کودک و نوجوان	۳۱
ویژگی‌های ادبیات منظوم کودک برای گروه سنی «الف»	۳۵

فصل دوم: انتقال مفاهیم دینی به کودکان

لزوم تربیت دینی کودکان	۴۰
دیدگاه‌های مختلف در مورد تربیت دینی کودکان	۴۳
اصول انتقال مفاهیم دینی به کودکان	۴۷
اصل سهولت و آسان‌گیری	۴۷
اصل تدریج	۴۸

۵۰	اصل مداومت و استمرار
۵۰	اصل آگاهی بخشی
۵۱	اصل تفاوت های فردی
۵۲	اصل آموزش احساسی و تجربی
۵۶	مراحل رشد شناختی مفاهیم دینی به کودکان
۵۹	روش های انتقال و آموزش مفاهیم دینی به کودکان
۶۱	ستفاده از مثال
۶۱	یادآوری نعمت های الهی
۶۲	قصه گوئی
۶۳	شعر
۶۵	تصویری
۶۵	نمایشی (نمادین)

فصل سوم: اشعار آیینی مربوط به گروه سنی الف

۶۸	موضوعات اصلی اشعار آیینی برای کودکان رده سنی الف
۷۱	نمونه هایی از شعرهای آیینی برای گروه سنی الف
۷۲	تجلی خداوند متعال در مخلوقاتش
۷۶	تجلی خداوند در وجود کودک و عشق به آن
۷۹	زیباشناسی و شناخت خدا
۸۵	قضا و قدر الهی
۸۷	یادآوری نعمت های الهی
۸۹	مهربانی خداوند
۹۰	اشعاری برای انتقال مفاهیم دینی متناسب با گروه سنی الف
۹۳	سخن آخر
۹۷	منابع و مآخذ

آغاز خن

خونگی پرورش نسل جدید، یکی از مهم ترین اصولی است که پیشرفت یک کشور بدان وابسته است. سرمایه گذاری برای تربیت دینی افراد یک جامعه، در واقع نه تنها گری تمدن آن جامعه می باشد و پیشرفت در جنبه های گوناگون آن جامعه را تضمین می کند (انصاری، ۱۳۸۰: ۲۲). در همین راستا، دغدغه درونی، دل سغالی دایمی همه دلسوختگان دین و آموزه های دینی، آن است که نسل جایگزین جامعه را نسلی مومن به ارزش ها و عامل به فضایل اخلاقی و احکام الهی باز آورد.

اکنون که رویکرد دین گرایی در جهان آغاز شده است، اکثر علمای تعلیم و تربیت عقیده دارند که باید کودکان و نوجوانان را به سوی «خداگونگی» سوق داد (اسرار، ۱۳۸۰: ۱۱). تربیت دینی تنها حاصل می گردد که مطابق دستورهای دینی در زندگی انسان رفتار شود. تربیت دینی باید مبتنی بر دو روش محبت و عقلانیت باشد و این دو در کنار هم باید قرار بگیرند البته محبت مقدمه ای برای عقلانیت به شمار می رود و هرچه سن مخاطب پایین تر باشد باید به بعد محبت توجه بیشتری داشته باشیم.

ادیان به‌ویژه ادیان آسمانی پیام‌آور محبت، دوستی و صلح میان افراد بشر هستند و هدفی جز توجه به نیازهای مادی و معنوی انسان‌ها ندارند. اگر آموزه‌های دینی به شیوه‌ی صحیحی که در این ادیان آمده است به کودکان آموخته شود، جوانه‌های صلح، هدایت و کمال در سراسر جهان کاشته و پرورش خواهد یافت، چرا که رسیدن به محبت، سازگاری اجتماعی و پایداری، محاسن و فوایدی پیچیده است که باید از دوران کودکی آغاز گردد (حکیمی، کاوش، ۱۳۸۲: ج ۱، ۳۷). کودکان در کنار پرسش‌های خود درباره‌ی مبدا و مقصد زندگی احساس شدیدی نسبت به مسائل اصول دین و معنویت دارند. روشن‌اسر که دریافت و برداشت کودک، متناسب با خواسته‌های او و مبتنی بر مشاهدات و تجربه‌های شخصی اوست و به تدریج با رشد عقلانی و جسمانی او کامل‌تر پیچیده‌تر می‌شود. تا جایی که موجب پیدایش حالات و احساسات خاصی در کودکان می‌گردد که از آن با عنوان «حالات معنوی» و یا «اولین تجربه‌های دینی» یاد می‌شود. اصل پرستش، حس فطری و غریزی است که از بدو تولد با انسان‌ها همراه است به همین دلیل، تفکر دینی و مذهبی در این سنین، ماهیتی سحری و افسانه‌ای دارد، لذا، برخورد کودک با معارف دینی، همگام با تصویری است که ریشه در افسانه‌ها و داستان‌های خیالی دارد. در این سنین کودکان از واژه‌های دینی و مذهبی استفاده می‌کنند. جستجوگری و کنجکاوی کودک درباره‌ی خدا و

مسائل دینی مهم‌ترین ویژگی این دوره است و به همین دلیل ارتباط تنگاتنگ این پرسش‌ها با مسائل زیربنایی زندگی او در سراسر عمر امری است که باید بیش از پیش مدنظر قرار گیرد (همان: ج ۱، ۴۵۰).

دکان در سنین کودکی از خصوصیات ذهنی و روحی محدودی که ممکن است در اندیشه‌های ساده دینی آنان است برخوردارند که داشتن تفکر محدود و وابسته به آن از بارزترین ویژگی‌های این دوره است. کودکان در این مرحله با تجربه خود در جهان محسوسات زندگی می‌کنند و از درک معانی مجرد و براهین عقلی، به گونه‌ای درست و آشکار، ناتوان هستند. سرعت تحریک‌پذیری و ویژگی دیگر این سنین است که می‌توان از آن به خوبی استفاده کرد و در راه‌های مناسب به کار گرفت. برای حمایت و راهنمایی آنان، بیش از آن که از اقامه حجت و بیان بهره بگیریم، می‌توانیم از انگیزش دینی و روحیه فطری آنان استفاده کنیم. کودکان در این دوره، به تقلید گرایش بیشتری داشته و عملکرد پدران و معلمان خود را به نظر گرفته و سعی می‌کنند آن‌ها را در همه موارد از جمله عبادت، اخلاق و رفتار، الگوی خویش قرار دهند (فضل‌الله، ۱۳۷۹: ۱۳۵).

ادبیات دینی کودکان و نوجوان در مقوله‌ی ادبیات کودکان و نوجوان قرار می‌گیرد. ادبیات کودکان و نوجوان نیز به مجموعه خواندنی‌های رسمی کودکان و نوجوانان اطلاق می‌شود. همچنین ادبیات دینی شامل نوشته‌هایی

می‌شود که موضوع و مضمون اصلی آن‌ها مذهب و باورهای اعتقادی باشد و ایمان به ادیان الهی، باور به وجود خالق هستی و ... در این دسته جای می‌گیرد. به عبارت دیگر هر کدام از آثاری که برای کودکان بر اساس حکمت در نظام هستی و لزوم وجود آفریدگار برای خلقت و هدفمند بودن آفرینش نوشته شده باشد، در دسته ادبیات دینی کودک و نوجوان قرار می‌گیرد.

در کشور ما، کتاب‌های دینی و آیینی کودک و نوجوان بیشتر درباره ادبیات سیم و اندیشه‌ها است، درحالی که صحبت از انبیا و پیامبران تنها جزئی از ادبیات دینی است. باید به این نکته توجه داشت که دین به حوزه تاریخ محدود نمی‌شود، حوزه‌های دیگری مانند اعتقادات، باورها، احکام، اخلاق، عرفان و ... نیز از زیرمجموعه دین است که کمتر درباره‌اش به نوشتن کتاب پرداخته شده است. از سوی دیگر، اغلب این آثار موضوعات را خیلی مستقیم بیان می‌کنند و خلاقیت در آن‌ها وجود ندارد. بیشتر آثار مذهبی که موفق می‌شوند، آثاری هستند که در آن‌ها غیرمستقیم به مضامین مدنظر پرداخته شده است.

شعر، یکی از انواع بیان مضامین و مفاهیم است که می‌توان موضوعات دینی و آیینی را غیرمستقیم و با ایجاد خلاقیت و زیبایی در آن‌ها بیان کند. توجه به این نکته ضروری است که بیشتر آثار مذهبی که در حوزه ادبیات کودک موفق می‌شوند، آثاری هستند که در آن‌ها غیرمستقیم به مضامین

مدنظر پرداخته شده است. جایگاه امروز شعر مذهبی و آیینی به عنوان یک هنر ناب دینی، بسیار برجسته است.

در این کتاب پس از اشاره به جریان کلی ادبیات کودک، و شعر آیینی، ضرورت انتقال مفاهیم دینی و تربیت دینی کودکان ارائه می شود و در انتها با بیان نمونه هایی از اشعار آیینی گروه سنی الف سعی در ارائه ی چگونگی بیان و انتقال مفاهیم آیینی و خداشناسی می گردد.